

KİT'LER SATILAMAZ!

Ekonominin can damarı olan ve sanayinin önemli gir-dilerini sağlayan KİT'lerin özelleştirilmesi adı altında ya-bancılara satılması için iktidar büyük çaba göstermekte-dir. Öyleki "batan geminin malları" örneği değerlerinin çok altında satılmakta, veya satılmak istenmektedir.

KİT'leri özelleştirme çabaları öncelikle, bu kuruluşla-rın verimli çalışmadıkları ve ekonomiye yük oldukları varsayımına dayandırılmaktadır. Oysa özelleştirme ger-çekleşince, bu kuruluşları verimsiz kılan neden ve etken-

ler arasında önemli yer tutan, kuruluş yeri seçimindeki yanlışlıklar, kapasite seçimindeki hataların ve geri tek-nolojinin bir gecede yok edilemeyeceği açıktır. Kaldı ki öncelikle satışa çıkarılan KİT'ler ÇİTOSAN ve PETKİM gibi verimli çalışan ve kar eden kuruluşlardır. Burada bir konuya açıklık getirmek zorunlu olmaktadır. KİT'ler önce iktidarın politik amaçları doğrultusunda kullanılarak ver-imsiz hale getirilmekte, sonra da verimsiz KİT'ler eko-nomiye yük oluyor diye satılmak istenilmektedir. Ne hik-metse satışa da kar yapan verimli KİT'lerden başlanmak-tadır.

Bu bir oyundur.

Öncelikle KİT'leri verimsiz, çalışmaz hale getiren yö-netim bunun hesabını vermelidir.

Biz inanıyoruz ki, çalışan insanlar arasında düşünce ayrımı yapmayan tarafsız bir yönetim bugün zarar eden KİT'leri bile kara ulaştırabilir. Esas yapılması gereken budur. Nitekim, Fransa son yıllarda kamu teşebbüslerinin iyileştirilebileceklerini kanıtlamıştır. Fransa'da, 1984-1988 arası iyileştirme çalışmaları sonucu örneğin 1984'te 12,5 milyar zarar eden Renault 1988'de 9 milyar frank kar eder duruma gelmiştir.

KİT'lerin satılmasındaki bir gerekçe de, KİT'lerin hal-ka açılmasıdır. Biriktirme gücü bir yana, yıllardır sürmek-te olan yüksek oranlı enflasyon nedeniyle geliri giderek azalma gösteren halkımızın KİT'lerin mülkiyetine ortak olmasını düşünmek sadece hayal etmektir.

Gelişmiş ülkelerde bile özelleştirme sırasında yabancı ve gerçek tüzel kişilere satılabilecek hisse oranı % 20 ile sınırlanırken bizde böyle bir koşul olmaması düşün-dürücüdür. Sürekli örnek gösterilen İngiltere'de yaban-cıların alabileceği pay % 20'yi aşmamaktadır.

Petkim, Erdemir gibi kuruluşlar Türkiye ekonomisi-nin temel direkleridir. Bu tür kuruluşların yabancılara sa-tılması, Türkiye'nin bugüne kadar oluşturmuş bulunduğu sınırlı sanayiinin bile zayıflamasına yol açacağı gibi, ülke sanayiinin gelecekteki gelişmesini de yönlendirecek ve frenleyecektir. Ayrıca ülke ekonomisinin dışa bağımlılı-ğını da ciddi biçimde artıracaktır.

Diğer taraftan çokuluslu şirketlerin fiyatlama, yatırım ve kar transferi gibi durumlarda çıkarlarını gözönüne ala-rak davrandıkları ve kritik durumlarda azgelişmiş ülke-lerin işlerine müdahale ettikleri herkes tarafından bili-nen bir gerçektir.

Bu nedenle KİT'leri yabancılara satmak ekonomik ve siyasal yönden bağımlılığı da artıracaktır.

İlginç bir nokta da, ekonominin can damarı KİT'le-rin, oy oranı % 20'lerin altına düşmüş bir siyasi iktidar tarafından satılmak istenmesidir.

Üniversitelerimizin, kitle örgütlerinin, meslek kuruluşla-rının KİT'lerin satılmaması için yaptıkları uyarılara katı-lıyor, temelinde halkımızın özverişi, emeği bulunan KİT'le-rin satılmasına karşı çıkmaya tüm üyelerimizi davet edi-yoruz.

YENİ ÖĞRETİM YILINA GİRERKEN

Ülkelerin gelişmesinin önemli etkenlerinden birinin eğitim olduğu, eğitim sorununu çözmemiş, eğitimi çağdaşlaştıramamış ülkelerin gelişmesinin olanaksız ol-duğunun kabulü ile üniversitelerimizin yeni öğretim yı-lına nasıl girdiğine bakalım.

Üniversitelerimiz yeni bir öğrenim yılına çok ağır ko-şullar altında başlamaktadır.

- YÖK, başta öğretim üyesi ve öğrenciler olmak üze-re toplumun önemli bir kesimi tarafından benimsenmi-yor. Ama hala, komaya soktuğu üniversitelerimizin ya-kasını bırakmıyor.

- Öğrencilerin dernek kurması, eleştiri yapması, üni-versite bahçesinde toplantı yapıp konuşması yasaktır.

- Üniversitelerde bir öğretim elemanına düşen öğrenci sayısı her geçen gün artmaktadır. Gelişmiş ülkelerde bir öğretim elemanına 15 öğrenci düşerken, ülkemizde bu rakam 46'dır. Gün geçtikçe daha da artacaktır.

- Hızla gelişen teknolojiye paralel olarak eskijen, mo-dası geçen laboratuvar araç ve gereçleri yenilenmemek-tedir.

- Bütçe yetersizliği bahane edilerek kitap ve dergi alın-mamaktadır.

Diğer taraftan ilkokul çağına gelmiş 200.000 dolayın-daki çocuğun okula gidemediği, köy okullarında genel-likle beş sınıfın eğitim gördüğü ve 14.000 okulda ikili-üçlü eğitim yapıldığı gözönüne alınırsa, ülkemizde eğiti-min daha başlangıçta önemli sorunlara sahip olduğu he-men görülmektedir. Ne var ki, siyasi iktidar, bu sorunu çözmek istememektedir. Her şeyin parayla ölçüldüğü gü-nümüzde bu durum açıkça görülmektedir. Gerçekten de, eğitimin bütçedeki payı 1983'de % 15,2'den 1989'da % 12,2'ye gerilemiştir. Konsolide bütçeden yüksekö-ğretime düşen pay 1983'de % 3,7'den 1986'da % 3'e düşmüştür. Tüm yükseköğretim ödeneğinde bilimsel araştırma ve yayın faaliyetlerinin payı 1984'te % 2,8'den 1986'da % 1,9'a inmiştir. "(1) Siyasi iktidar, eğitim sor-ununun çözümünü zenginlerimizin yapacağı bağışlar-da aramaktadır.

İşte bu gerçek, üniversitelerimiz yeni öğrenim yılı-na girerken iyi şeyler düşünmemizi engellemektedir.

Şubeden Haberler... Şubeden Haberler... Şubeden Haber

TEMSİLCİLİK ZİYARETLERİ

ANTALYA

Antalya Temsilciliğimize bir mekan kazandırılması amacı ile temsilcilik grubumuz tarafından yapılan girişimlerin yerinde görülerek değerlendirilmesine yönelik olarak yapılan Antalya ziyaretinde ön anlaşması yapılan mekan görüldü. Şubat 1990 tarihinde teslimi öngörülen mekanla ilgili bilgiler değerlendirilmek üzere Yönetim Kuruluna sunuldu. Koordinasyon Kurulunda beliren eğilim uyarınca mekanın alımı için yapılan çalışmalar ve Oda Yönetim Kurulu kararına göre konu TMMOB'a sunularak sonuçlandırılması bekleniyor

Mekan çalışmaları ile birlikte 3.9.89 günü Antalya Temsilciliği üye toplantısı düzenlendi. Bölgedeki sorunların saptandığı, çözüm önerilerinin alındığı toplantıya katılan üyelerimiz, oda-üye ilişkilerinin artırılmasını belediklerini bildirdiler.

ISPARTA

4 Eylül 1989 günü Isparta Temsilciliği ziyaret edilecek çalışmalar hakkında bilgi alındı. Yapılan üye toplantısında belediyelerle sorunlar olduğu, çözüm için çalışma yapılması gerektiği belirtildi. Ayrıca, TEK Akdeniz Müesses'e'ye bağlı olan birimlerde kullanılan iş başlama ve bitirme formlarının sağlıklı olmadığı, formların Ege'de kullanılan formlara uygun duruma getirilmesi gerektiği vurgulandı.

S.S. ELEKTRİK MÜHENDİSLERİ KİŞLİK YAPI

KOOPERATİFİ OLAĞANÜSTÜ GENEL KURUL YAPILDI

Şubemiz salonunda 4 Eylül 1989 tarihinde yapılan genel kurulda Şubat 1990'da bitmesi beklenen inşaatın yapılacak ek işleri ve ödeme şekilleri görüşüldü.

II.İZMİR ULAŞIM KONGRESİ

TMMOB'ye bağlı Odaların İzmir Birimleri ile İzmir Büyükşehir Belediyesince düzenlenen 2.İzmir Ulaşım Kongresi 17-18 Kasım 1989 günü İzmir Büyükşehir Belediyesi Meclis Salonu'nda yapılacaktır.

İki gün sürecek kongre saat 10.00'da başlayacaktır. Kongrede görüşülecek konular ana başlıkları ile şu şekilde;

- Ulaşım Politikalarının dünü bugünü
 - İzmir kent içi ulaşımın genel yapısı ve sorunları
 - İzmir deniz ulaşımının sorunları ve çözüm önerileri
 - İzmir kent içi demiryolu ulaşımının sorunları ve çözümleri
 - İzmir ulaşım sistemlerinin yarattığı çevresel etkiler
- Kongre sonunda konuların tartışıldığı bir de panel yer alacaktır.

Kongreye tüm üyelerimiz davetlidir.

İZMİR ŞUBE BÜLTENİ REKLAM BEDELLERİ

Yönetim Kurulumuz, aylık olarak çıkarılarak tüm üyelerimize bedelsiz gönderilen İzmir Şube Haber Bülteni-mizde yer alacak reklam bedellerinin yeniden tespit etti. Karara göre reklam bedelleri 1 sayfa 400.000.Tl.,1/2 sayfa 200.000.Tl., 1/4 sayfa 100.000.TL. olarak belirlendi.

KEMALPAŞA İLÇESİ PROJE KONTROL BÜROSU KURULDU

Şubemize bağlı olarak hizmet üretmek üzere İzmir ili Kemalpaşa ilçesinde Proje Kontrol Bürosu oluşturuldu.

Kemalpaşa Proje Kontrol Bürosu sorumluluğuna sayın Mükremin Zülkadiroğlu atandı. Şu anda TEK Torbalı İlçe Şefliği görevini de yürüten üyemiz görevli bulunduğu süre içerisinde Torbalı ilçesinde de EMO çalışmaları yürütecektir.

Sayın Mükremin ZÜLKADİROĞLU'nu kutlar, çalışmalarında başarılar dileriz.

SÖZLEŞMELİ PERSONELİN GELECEĞİ KONULU TOPLANTI YAPILDI

Şubemiz salonunda 22 Eylül 1989 günü yapılan toplantıda, Anayasa Mahkemesinin iptal gerekçeleri, oluşan yeni durumun yarattığı hukuksal boyut ve yapılabilecek yeni düzenlemeye ilişkin görüşmelerde bulunuldu. Toplantıya katılan üyeler sözleşmeli olup mağdur olacak üyelerğ sahip çıkılmasını belediklerini belirttiler.

ŞUBE ETKİNLİKLERİ

- DUYURU
- GÜÇ KONDANSATÖRLERİNİN SEÇİMİ ve KULLANILMASINDAKİ GENEL ESASLAR

KONUŞMACI: Elk. Y. Müh. Necmi UYAR

Tarih: 25 Ekim 1989 - Saat: 18.00

Yer: EMO İzmir Şube Salonu

- ELEKTRİK FENNİ MESULUN SORUMLULUKLARI

Konuşmacı: Avukat Güney DİNÇ

Tarih : 2 Kasım 1989 - Saat: 18.00

Yer: EMO İzmir Şube Salonu

BALKIM MÜHENDİSLİK

Elektrik Müh. Bülent Ş. Demiral

AG

TOPTAN ELEKTRİK MALZEMESİ SATIŞI

Bayilikler: Siemens-Buffer-Esem Sayaçları
Pamukkale Kablo

Adres: 1337.Sokak No: 26, Çankaya-İZMİR
Telefon: 146421 • 190725

ELEKTRİK MÜHENDİSLİĞİ III. ULUSAL KONGRESİ YAPILDI



EMO Standından bir görüntü

EMO ve İ.T.Ü'nün birlikte düzenledikleri Elektrik Mühendisliği 3. Ulusal Kongresi 25 Eylül - 1 Ekim tarihleri arasında İstanbul Taşköprü'de gerçekleştirildi. Daha önce düzenlenenlere göre katılım ve sergi yönünden ilerleme kaydedildiği gözlenen kongrede bununla beraber ülke koşulları ve Elektrik Mühendislerinin sayısı gözünü ne alındığında sayı ve kalitenin daha fazla olması beklenirdi. Maçka Maden Fakültesi Anfisinde yapılan açılışta TMMOB ve EMO Başkanı, EMO İstanbul Şube Başkanı, İ.T.Ü. Rektörü ve konuk konuşmacılar birer konuşma yaptılar.

EMO Başkanı Teoman ALPTÜRK konuşmasında "...TMMOB ve Odalar olarak bilimsel ve teknik kongre, seminer ve sempozyumlar düzenlendiğini, bu arada çok yönlü görüşlerin dile getirildiğini ve tartışıldığını" belirterek, "...mesleki deneyimlerden kaynaklanan özgün bir bilgi birikiminin oluşmasını sağlayan meslek kuruluşlarının, ilgili alanlarda özgürce çalışmalar yapabildiği, tüm düzenlemelerde söz ve karar sahibi olabildikleri ve bunların sonucunda özerk bir yapılanmaya gerek duyulduğunu" sözlerine ekledi.

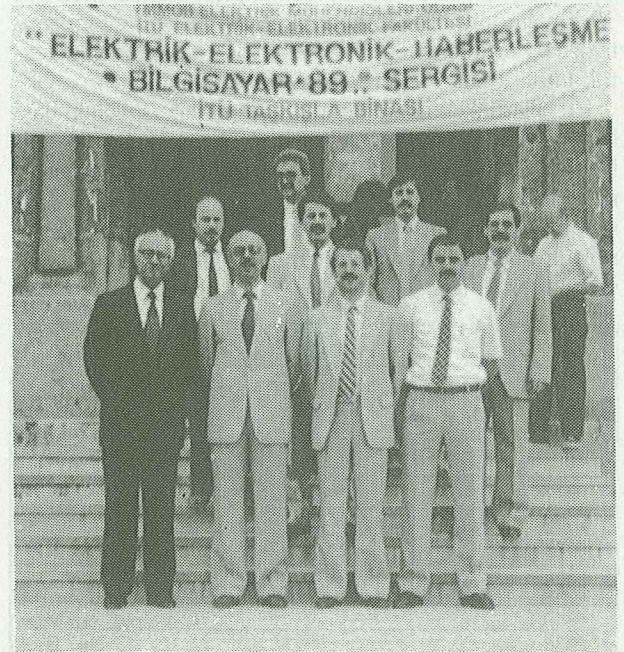
Daha sonra söz alan İ.T.Ü. Elektrik Elektronik Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Ahmet DERVİŞOĞLU konuşmasında, üniversitelerde öğretim üyesi sayısının azlığından şikayet ederek başarılı öğrencilerin üniversitede kalmayı tercih etmediklerini belirterek gelecek için önlemler alınmasını istediklerini belirtti.

Diğer konuşmacılar da üniversite-Meslek Odası-Sanayi Kuruluşları işbirliği ile yapılan bilimsel ve teknik içerikli kongrelerin olumlu sonuçlar vereceğine olan inançlarını belirttiler

Kongrenin diğer bir olumlu yanı Macaristan ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nden mühendis ve mimar birliği ve odalarının kongreye katılmaları idi.

Kongre sırasında Misafir Oda yetkilileriyle birlikte çalışma koşullarının yaratılması ve yaşama geçirilmesinde ileriye yönelik planlar üzerinde görüşmeler yapıldı.

Taşköprü binasında devam eden ve bugüne kadar yapılanların en geniş katılımı olan kongrede çeşitli konuların sunulduğu ve tartışıldığı oturumlar, çarşamba günü yapılan panel ve cuma akşamı gerçekleştirilen Boğaziçi vapur gezisi, cumartesi günü yapılan fabrika gezileri ile sona ermiştir.



Kongreye İzmir'den katılanlar

Sayısı 17.000'i aşan elektrik mühendislerinin meslekleriyle ve ülke kalkınmasıyla ilgili bilimsel ve teknik katkılarını en yoğun biçimde ortaya koyacağı, mevcut sorunlarının hiç olmazsa bir kısmı çözülmüş, ulusal platformda sesini duyuran ve bilgi birikimini değerlendirebileceği 4. Elektrik Mühendisliği Ulusal Kongresinde buluşmak dileğiyle...

ELEKTRİK ENERJİSİ YATIRIMLARINDA SAĞLIKSIZ PLANLAMA

1- GİRİŞ

20. Yüzyılın son 10 yılına girmekte olduğumuz 1989 yılında; elektrik, yokluğu düşünülmemeyen, ekonominin en önemli girdilerinden birini oluşturan ve kişi başına tüketildiği miktarlar toplumların yaşam düzeyini gösteren özelliklere sahip bulunmaktadır. Bu da iyi bir planlama ile olanaklıdır.

Her ülkenin, kendi koşullarına göre, hidrolik ve termik dengeyi göz önüne alarak, elektrik enerjisi yatırımlarını planlaması gerekmektedir. Hatalı bir planlama, bazen elektrik yetersizliğine neden olurken, bazen de gereksiz kapasite fazlalığı oluşturur. Çünkü elektriğin depo edilememe özelliği olduğundan, üretildiği anda tüketilmesi gerekir.

1970'li yıllarda elektrik yetersizliğini yaşayan Türkiye, 1989 yılında ise önemli ölçüde kapasite fazlalığı ile karşı karşıya gelmiştir. Her iki durum da, elektrik enerjisi yatırımlarının sağlıklı yapılamadığını kanıtlamaktadır.

2-1971-83 ARASI ZORUNLU TASARRUF

Türkiye'de elektrik enerjisi yetersizliği ilk defa 1971 yılında ortaya çıkmıştır. Bu nedenle, bu yıl da 26 milyon kWh elektrik zorunlu tasarruf yapılmıştır. Yani programlı olarak belli yörelerin elektriği belli süreler için kesilmiştir. Tablo 1'de 1971-1983 yılları arasında yapılan zorunlu tasarruf ile ithal edilen elektrik miktarları görülmektedir. Buna göre 1971'de başlayan zorunlu tasarruf giderek arttığı, 1980'de en üst düzeye yükseldiği ve elektrik açığını kısmen de olsa, ivedi olarak azaltabilmek için 1975 yılından itibaren elektrik ithalinin yapıldığını saptıyoruz. Zorunlu tasarruf 1983'te sona ermiş ancak elektrik ithali anlaşma gereği devam etmektedir.

Bu yıllardaki elektrik enerjisi üretimi yetersizliğinin başlıca nedenleri, geleceğe yönelik elektrik taleplerinin sağlıklı tahmin edilememesi ve yatırımların zamanında bitirilememesidir. Planlanan ve programa alınan ancak zamanında bitirilemeyen hidrolik ve termik santrallerin durumunu yakından incelediğimizde ilginç sonuçlar ortaya çıkmaktadır.

Tablo 2'de tesisi geciken santrallerin listesi ve gecikme süreleri verilmiştir. Gerek hidrolik ve gerekse termik santrallerin bir kısmının ünite sayısının, dolayısıyla kurulu gücünün sonraki yıllarda ve tesis aşamasında değiştiği görülmektedir. Örneğin, Oymapınar 240 MW, Aslantaş 85 MW, Karakaya 1500 MW, Köhlüce 30 MW, Çayırhan 150 MW, Afşin-Elbistan 600 MW, Kangal 150 MW, Yatağan 300 MW ve Soma-B 150 MW olarak programa alınmış, ancak daha sonra Oymapınar 540 MW, Aslantaş 138 MW, Karakaya 1800 MW, Köhlüce 90 MW, Çayırhan 300 MW, Afşin-Elbistan 1360 MW, Kangal 300 MW, Yatağan 630 MW ve Soma-B 660 MW'ya yükseltilmiştir. Hasan Uğurlu Hidrolik Santrali ise 400 MW olarak programa alınmış, 4.planda 250 MW'ya düşürülmüş fakat daha sonra 500 MW'ya yükseltilmiştir. Böylece programa alınan santrallerin ünite sayıları ve güçlerinin inşaat sırasında değiştirildiği ve toplam 2255 MW'lık hidrolik santralin 3068 MW'ya, toplam 1350 MW termik santralin 3250 MW'ya yükseltilmesini saptamaktayız. Hidrolik ve termik santrallerin inşaat sırasında kurulu güçlerinin iki katını aşan artışlar yapılması, söz konusu santrallerin oluşmadan önce yapılan çalışmaların boyutlarını göstermesi yönünden ilginçtir.

Ayrıca 4. BYK planında santrallerin bitiş tarihleri revize edilmesine karşın hemen bütün santrallerin geçikmeli olarak servise girdiğini göz önüne alırsak, yapılan tahmin ve programların sağlıklı olduğunu söylemek oldukça güç görünüyor.

Diğer taraftan söz konusu santrallerin zamanında servise girmemesi nedeniyle ortaya çıkan üretilmeyen enerji miktarları büyük boyutlara ulaşmaktadır. Bu, üretim kayıplarını şu formülle hesaplayabiliriz.

Üretim Kayıpları : (Ünitenin Yıllık Üretim Miktarı) × (Gecikme Yılı Sayısı)

Tablo 3'de santrallerin ilk programa alınışta ve daha sonra revize edilerek 4. BYK Planına göre bitmesi gereken tarihlere göre gecikme süreleri ve buna bağlı olarak kayıp elektrik enerjisi üretim miktarları görülmektedir. Buna göre, ilk programa alınışta santrallerin toplam 84 yıl geciktiği, bu gecikme nedeni ile üretilmeyen elektrik enerjisi miktarını 223,706 GWh olarak hesaplamaktayız. Bu rakam, 1989 Türkiye'sinin elektrik gereksiniminin 4,5 katıdır. 4. BYK Planına göre de, santrallerin toplam 36 yıllık bir gecikmesi olduğu, bu süreye karşılık düşen üretilmeyen enerji miktarının 93.455 GWh olduğu görülmektedir.

Bu rakamlar, elektrik üretimi yatırımlarının sağlıklı olarak plan ve programlarının yapılmaması sonucu ne kadar büyük kayıpların ortaya çıktığını göstermektedir. Eğer plan ve programların yapılmasında biraz titiz olabilseydik, ne zorunlu elektrik tasarrufu ne de elektrik ithalatı söz konusu olacaktı.

3-1989 ELEKTRİK ÜRETİMİNDE KAPASİTE FAZLALIĞI

1989 yılında Türkiye Elektrik Enerjisi Kurulu Gücü'nün 15.483,2 MW ve üretim Kapasitesinin ise 78.081 GWh olduğu belirtilmektedir. (1) Bugün Türkiye'nin elektrik

TABLO 1

ZORUNLU TASARRUFU VE İTHALATI (GWh)

Yıl	Zorunlu Tasarruf	İthalat
1971	26,0	—
1972	5,9	—
1973	224,2	—
1974	296,2	—
1975	203,9	100,0
1976	162,2	347,9
1977	911,6	517,6
1978	1567,6	658,1
1979	1953,0	1110,4
1980	2098,0	1417,2
1981	1971,5	1707,2
1982	1287,8	1868,7
1983	1603,8	2366,2

Kaynak: Türkiye 4. Enerji Kongresi, Enerji İstatistikleri-1986

enerjisi gereksiniminin 50.000 GWh düzeyinde olduğu gözönüne alınırsa 25.000 GWh elektrik enerjisi fazlalığı söz konusudur. Bu fazlalığın oran olarak ifadesi % 50 olmaktadır. Doğaldır ki ülke koşullarına paralel olarak, bakım ve arızalar sonucu meydana gelecek üretim eksikliği riskleri ile kuraklık dolayısıyla hidroelektrik üretiminin düşmesi hesaplanarak belli bir oranda yedek güce gereksinim vardır. Yedek güç oranını % 20-25 oranında olması gerektiğini varsayarsak, elektrik sistemimizde % 25'lik bir "atıl kapasite" olduğunu saptamış oluruz. Gerçekten de 4. plan dönemi sonunda elektrik kurulu gücünün 13.000 MW ve üretim kapasitesinin de 60.000 GWh'ye ulaşacağını öngörülmüştür. Oysa bugün kurulu güç 15.482,2 MW ve üretim kapasitesi 78.081 GWh'dır. Bir tarafta yapılan planlar, diğer tarafta ise gerçekleşen rakamlar birbirinden çok farklı. Bu farkı anlamak oldukça zor. 4. Plandaki hedefler büyük ölçüde aşılmıştır. Bu durum da, yine yapılan planların, kağıt üzerinde kaldığı ve yatırımların plan doğrultusunda izlenmediğini göstermektedir.

TEK'in üretim yatırımlarında 1983'ten itibaren büyük artış olduğunu görüyoruz. Nitekim bu yatırımlar 1983'te % 144,1984'de % 170,1985'de % 181,1986'da % 227 ve 1987'de % 136 olarak gerçekleşmiştir. (2) TEK üretim yatırımlarının hızlı artışının nedeni acaba sanayi yatırımlarının artması sonucu ortaya çıkan büyük talepler midir? Bu nedenle, TEK üretim yatırımları artarken sanayi yatırımlarındaki gelişmeye bakmak yararlı olacaktır.

Genel olarak üretken elektriğin 2/3'ünü tüketen sanayi kesiminin yatırımlarıyla elektrik enerjisi yatırımlarının bir plan ve program çerçevesinde paralellik göstermesi gerekir. Tablo 4'de imalat sanayi yatırımlarının dağılımı verilmiştir. Buna göre, genel olarak yatırımların azalan yönde geliştiğini izlemekteyiz. Örneğin 1985 yılındaki yatırımlar, 1976 yılındaki yatırımların gerisinde kalmaktadır. Şu halde TEK yatırımları 1983'ten itibaren artarken imalat sanayi yatırımlarının azaldığı bir ortamda ülke elektrik sisteminde önemli bir "atıl kapasite" oluşmuştur. Bu durum, genel anlamda bir plansızlığın sonucudur.

Tablo-2

Santral Adı	Programı Anahtarı			İP Planına Göre			TEK Faaliyet Raporu		
	Kurulu Güç MW	Başlangıç Tarihi	Bitiş Tarihi	Kurulu Güç MW	Bitiş Tarihi	Ortalama Üretim	Kurulu Güç MW	Servis Giriş Tarihi	1988 Üretim GWh
1. Hidrolik Santr.									
Oymapınar	240	1967	1972	540	1982	1.620	540	16.1.1984	1.476,2
Azbontaş	85	1967	1974	138	1981	769	138	11.5.1984	936,7
Hassan Uğurlu	400	1968	1973	250	1979	900	500	2.12.1979	2.445,1
Köküce	30	1973	1979	90	1980	584	90	1.11.1980	83,8
Karakaya	1600	1971	1977	1800	1983-85	7.354	1800	1983-85	7178,9
Toplam	2255			2878		11.227	3068		12.820,7
2. Termik Santr.									
Çayırhan	150	1974	1977	300	1981	1.800	300	16.1984	959,2
Afşin-Elbistan	600	1972	1977	1360	1980-82	7.800	1360	23.5.1984	1.940,3
Kangal	150	1974	1978	300	1982	1.800	300	-	-
Yatağan	300	1975	1978	420	1980	2.520	630	20.9.1980	2.058,7
Samsun B	150	1972	1976	330	1980	1.980	660	29.9.1981	2.409,3
Toplam	1350			2710		15.900	3.250		7.370,7
Kaynak: IX. S. YK Planı ve TEK Faaliyet Raporları									

5. Plan hedefinin gerçekleşmesinin bile yeterli olacağı gözönüne alırsak 5. Planın da konuya ciddi yaklaşmadığı görülmektedir. Çünkü, 5. plan dönemi boyunca elektrik enerjisinde gelişmelerin nasıl olacağını bizzat planın kendisi de bilmemektedir.

Diğer taraftan TEK, elektrik üretim yatırımlarına hız verirken, üretilen elektriğin iletilmesine aynı hızı vermediğini görüyoruz. Nitekim, iletim hatlarının yetersizliği nedeni ile Afşin-Elbistan Santrali 8100 GWh yerine 750 GWh üretmek zorunda kalmıştır. Böylece 1350 GWh'lik elektrikten vazgeçilmiş olmaktadır. (4) Yine hat

TABLO: 4

TOPLAM İMALAT SANAYİ YATIRIMLARI
(1983 Fıatlarıyla Milyar TL.)

	1976	1978	1980	1982	1984	1985
Tüketim Malları	225,7	171,0	118,9	122,5	127,5	107,4
Ara Malları	501,9	488,1	471,0	385,7	298,8	327,4
Yatırım Malları	162,9	160,0	86,0	76,8	89,4	94,8
Toplam:	590,4	819,6	676,3	584,7	515,6	526,6

(Kaynak: O. Türel. MMO 1987 Sanayi Kongresi Bildirisi s.11)

Elektrik enerjisi taleplerinin karşılanmasında 4. Planın da kendi yazdıklarından emin olmadığı şu paragrafa belirtilmektedir.

"Yürütülmekte olan projelerde doğabilecek gecikmeler ve mevsim şartlarında olabilecek olumsuz gelişmeler sonucu ortaya çıkabilecek elektrik açığının karşılanabilmesi amacıyla acil durumlarda kullanılmak üzere ithal yakıtlı santraller konusu etüd edilecektir." (3) TEK yatırımlarının 4. Plan hedeflerini fazlasıyla aştığı ve

kapasitesi yetersizliği nedeni ile Keban-Karakaya-Elbistan Santrallerinin enerjisinden azami ölçüde yararlanabilmek için 4,6 MW kurulu gücündeki Engil Hidrolik Santrali çalıştırılmamaktadır. (4) 2x210 MW'lık Yeniköy Santralında ise yaz mevsiminde dört ay su sorunu nedeniyle tek gurup çalışmaktadır. (4) Oysa elektrik üretim tesisleri ile iletim ve dağıtım tesislerinin planlanmasında bütünlük olmalıydı. Bu nedenle, nasıl ki elektrik üretim yatırımları imalat sanayi yatırımlarına paralellik göstere-

cek, benzer şekilde tüm elektrik yatırımlarının da kendi içinde paralellik kurması vazgeçilmez bir koşuldur. Bakınız 4. Plan "ülkenin coğrafi koşulları 1 MW'lık bir gücün tüketiciye taşınması için 8 km'lik iletim hattı ile 2.5 MVA gücünde trafo merkezinin yapımını gerektirmektedir." (5) diye söz etmektedir. Bu durum, elektrik enerji yatırımlarının planlanmasının zorunlu olduğunu göstermektedir.

4- SONUÇ

Elektrik yatırımlarının sağlıklı plan ve programı yapılmadığından 1971-1983 arasında elektrik açıkları olurken, 1989'de ise önemli ölçüde kapasite fazlalığı ortaya çıkmıştır. Ülkemizde, içinde bulunduğu koşullar nedeniyle tasarruf önlemleri uygulandığı bir dönemde elektrik enerjisi üretiminde % 25 "atıl kapasite" yaratma lüksümüzün olmaması gerekir. Bu nedenle, ülke ekonomisinin makro düzeyde yapılacak planına paralel olarak elektrik yatırımlarının planlanması zorunlu olmaktadır.

- (1) TEK Yük Tevzi Müdürlüğü Haziran 1989
- (2) Yücel B. Milliyet Gazetesi 20.2.1989
- (3) 5. BYK Plan S. 73
- (4) TEK Yük Tevzi Müdürlüğü Haziran 1989
- (5) 4. BYK Planı S. 278

Tablo-3
Santrellerin Geçikme Yılları ve Kayıp Enerjisi

Santral Adı	Ortalama Üretim GWh	Programa Alınış		B. Plan'a Göre	
		Geçikme Yılı	Kayıp Enerji GWh	Geçikme Yılı	Kayıp Enerji GWh
Oymapınar	1.620	12	19.440	2	3.240
Aydınlar	769	10	7.690	3	2.307
Havran Üçünlü	900	6	5.400	-	-
Köklüce	584	9	5.256	8	4.672
Karakaya	2.354	10	23.540	4	29.416
Göyüklü	1.800	10	18.000	6	10.800
Afşin-Elbistan	2.800	7	54.600	3	23.400
Kangal	1.800	11	19.800	7	12.600
Tatlıoğlu	2.520	4	10.080	2	5.040
Soma B	1.980	5	9.900	1	1.980
Toplam	27.127	84	223.706	36	93.453

Kaynak : B. BYK Planı
Not : Henüz ser-vise yirmeyen Kangal Santralının 1989 sonunda servise gireceği kabul edilmiştir.

Baştarafı 8.Sayfada

Sonuç olarak, eğer büyük ölçüde dışa bağımlı olmayan, kendi özerk enerji kaynakları yaratmış bir ulusal ekonomiye sahip olunmak isteniyorsa, ülkemizde de bu yöndeki araştırmalar ve uygulamalar özendirilmelidir. Ve yine eğer sadece doğal güzellikleriyle tanınan bir ülke değil, aynı zaman teknolojik gücüyle de bilinen bir ülke olmak amaçlanıyorsa, Türkiye'nin "Güneşi bol bir ülke" olduğu sloganı sadece turistik tanıtım broşürlerinde yer almamalı, bu gerçek potansiyel gücü ve zenginliği, kullanılabilir enerjiye dönüştürücü aygıtlarla hayata geçirilmesi çabası gösterilmelidir.

KAYNAKÇA

- (1) Mustafa Özcan Ültanır; "Türkiye'nin Enerji Planlaması ve Politikası Kapsamında Güneş Enerjisinin Yeri Nedir ve Ne Olmalıdır", Güneş Enerjisi Konferansı Tebliğleri EİEİ Genel Direktörlüğü, 16-18 Mayıs 1984, Ank.S.137
- (2) d.g.y.,s.141

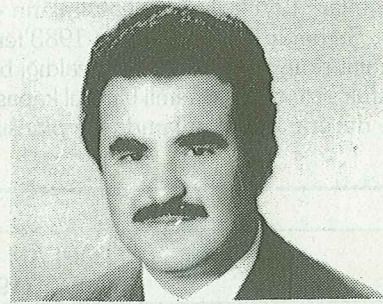
Elk. Y. Müh. Saim KONYALI

Baştarafı 1. Sayfada

Çağdaşlaşmanın ölçüsü; YÖK'ün kaldırılması ve üniversitelerimize idari, mali bilimsel özerkliğinin ve öğrencilerin özgürce düşünme, dernek kurma, toplantı yapma, temsilcilerini demokratik bir seçimle seçmeleri ve eleştiri hakkının tanınmasıdır.

Önümüzdeki dönem yukarıda vurguladığımız sorunlardan arınmış çağdaş üniversiteleri bulmak umuduyla öğrenci ve öğretim üyelerimize başarılı bir yıl diliyoruz.

VEFAT



2643 sicil no'lu üyemiz Suat ZİLELİ'yi 14.Eylül 1989 günü yakalandığı hastalık sonucu yitirdik.

3 Eylül 1940 yılında Aydın iline bağlı Köşk Bucağında doğan ZİLELİ, ilk ve orta öğrenimini Aydın'da tamamladı. 1964 yılında İ.T.Ü. Maçka Teknik Okulundan elektrik mühendisi olarak mezun oldu. Sırasıyla Aydın Belediye-sinde ESOT işletmesinde baş mühendis, Türkiye Elektrik Kurumu 6. Bölge Müdürlüğünde baş mühendis ve müdür yardımcısı olarak görev yaptı.

1974 yılından bu yana serbest olarak elektrik mühendisliği hizmeti üreten Suat ZİLELİ, 1972-75 tarihleri arasında EMO Aydın İl Temsilciliği görevini yürütmüştü. Ailesine, dostlarına ve üyelerimize başsağlığı diliyoruz.

ALTERNATİF ENERJİ KAYNAĞI OLARAK GÜNEŞ

Hiç kuşku yok ki, ne güneş enerjisinden yararlanma ne de bunun için özel aygıtlar kullanma fikri sadece son yıllarda ortaya atılmış yeni fikirlerdir. Güneş enerjisinin insanlığın tanıyıp kullandığı ilk enerji türü olduğu; yine M.Ö.212'de Arşimed'in Sicilya'da büyük aynalar yardımıyla güneş ışınlarını yansıtarak bir gemi yakma deneyi gerçekleştirdiği bilinen gerçeklerdir. Ancak statik enerji tüketim kalıplarını alfüst eden endüstriyel devrimle birlikte, kısa vadeli tüketim politikaları nedeniyle mevcut enerji kaynaklarının, esas olarak da fosil yakıtlar olarak bilinen petrol ve kömür yataklarının hızla tükenmeye başladığı; bu yeni durum da, bir alternatif kaynak olarak güneş enerjisini yeniden gündeme getirdiği söylenebilir. Bu bakımdan, günümüzde her geçen gün daha fazla bilimsel araştırmanın konusu haline gelen güneş enerjisinden yararlanma fikri, yeni bir keşif değil, bir yeniden-keşif olarak görülmelidir.

Yine hiç kuşku yok ki, bu yeniden - keşfi zorunlu kılan temel olay, 1970'li yıllarda yaşanan ve büyük ölçüde politik nedenlerle yaratılmış olan yapay petrol bunalımı olmuştur. Kısacası, bir yandan mevcut enerji kaynaklarında görülen reel tükenme; öte yandan da, bu kaynakları ağırlıklı bir biçimde elinde tutan ülkelerin fiyatlar üzerine yaptıkları politik müdahale, özellikle endüstrileşmiş ülkeler bazında yeni alternatif enerji kaynakları bulma ve bunları hayata geçirme doğrultusundaki çabaların yoğunlaşmasına yol açmıştır.

Bu bakımdan umut verici bir kaynak olduğu düşünülen nükleer enerji, bugünkü teknolojik yapısıyla bazı ciddi tehlikeleri içermesi nedeniyle hiç olmazsa şimdilik petrolün alternatifi olmaktan uzak görülmüş; dolayısıyla da gözler güneş enerjisine çevrilmiştir. Yenilenebilir, çevre kirliliğine yol açmayan, daha da önemlisi ilk yatırım masrafları dışında hemen hemen masrafsız olan ve dışalım gerektirmeyen bir kaynak olarak güneş enerjisi, şimdilik fosil yakıtların ilk alternatifi olarak görülmektedir. Ancak, güneş enerjisinin, yukarıda belirtilen avantajları yanında, özellikle uygulamaya sokulması bakımından taşıdığı, kesikli ve dağınık bir karakter göstermesi gibi bazı dezavantajlara sahip olduğu da belirtilmelidir.

TABLO-1

TÜRKİYE'NİN TAŞKÖMÜR ve PETROL ÜRETİM ve TÜKETİMİ (1986)

	Taşkömürü	Petrol
Üretim	2151*	2514
Tüketim	4012	19614
Dışalım	1861	17100

Kaynak: Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı

* Ton Eşdeğer Petrol

TABLO-2

TÜRKİYE'DE GÜNEŞ ENERJİSİ POTANSİYELİ

Yıllık Ortalama Güneşlenme Süresi	2640 saat/yıl
Yıllık Ortalama Güneşlenme Süresi	308 Cal/Cm ² -gün
Yıllık Toplam Gelen Güneş Enerjisi	1.25 x 10 ¹¹ TET

Kaynak: Elektrik İşleri Etüt İdaresi Genel Direktörlüğü

Türkiye'de güneş enerjisi çalışmaları, 1960'dan sonraki yıllarda ve üniversitelerde başlamış, 1973 yılında Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı eşgüdümünde Güneş Enerjisi Koordinasyon Kurulu oluşturularak, planlamaya temel olacak çalışmalara girilmek istenmişse de, ilgili kurulun yetki ve sorumlulukları olmadığından, artı kamu sektöründe konuya ödenek ayrılmadığından, bu çalışmalar 1975 yılında kesilmiştir(1). Oysa yukarıdaki TABLO-1'den de görülebileceği gibi Türkiye, birincil hammaddeleri, yani petrol ve taşkömürünü ağırlıklı bir biçimde ithal eden; öte yandan güneş enerjisi potansiyeli bakımından ise son derece şanslı bir ülkedir. Verilere bakıldığında Türkiye'de güneş enerjisini kullanılabilir hale getirme konusunda yoğun çabalar görülmesi beklenirken, gerçekte olanların bunun tam aksi yönde olduğu görülmektedir. Bu konuda gözlenen ilgisizlik ya da daha doğru bir deyişle kararsızlığın, Türkiye'nin mevcut teknoloji düzeyi ve mevcut teknik kadro yetersizliklerinden çok, ekonomik ve politik karar organlarının hatalı tutumundan kaynaklandığı söylenebilir.

Türkiye'nin yukarıda belirtilen özellikleri, yani fosil yakıtlar bakımından dışalıma bağımlı, öte yandan güneş enerjisi bakımından ise son derece şanslı bir ülke oluşu, bu konuda bilimsel ve teknolojik çabaları zorunlu kılar; yine yukarıda güneş enerjisinin dezavantajları olarak ifade edilen özellikleri nedeniyle ilk yatırım masraflarının yüksek oluşu da bu çabaları bizzat devletin desteklemesini, özendirmesini zorunlu kılmaktadır.

Bütün bu zorunluluklar ile bir teknolojik değişim hamlesi içinde olduğu iddia edilen ve gelecekte Avrupa Topluluğu'na üye olmayı hedefleyen bir ülke olarak Türkiye'de alternatif enerji kaynakları arama ile güneş enerjisini kullanılabilir hale getirme yönündeki çabalara gösterilen ilgisizlik arasındaki çelişkiyi kavramak oldukça güçtür. Oysa birçok gelişmiş ülke, bu konuya önemli boyutlarda ödenek ayırmakta ve bu yöndeki çabaları, uygulamaları özendirilmektedir. Örneğin Amerika Birleşik Devletleri, enerji tüketiminin 1985 yılında % 8'ini, 2000 yılında % 7'sini ve 2020 yılında da % 25'ini ısısal, elektriksel ve biomasa dayalı güneş enerjisi uygulamalarıyla karşılamayı planlamış ve bu doğrultuda uygulamalara başlamıştır. (2).

Devamı 6. Sayfada



**TMMOB
ELEKTRİK MÜHENDİSLERİ ODASI
İZMİR ŞUBESİ HABER BÜLTENİ**

- AYDA BİR ÇIKAR
- ELEKTRİK MÜHENDİSLERİ ODASI İZMİR ŞUBESİ ÜYELERİNE ÜCRETSİZ YOLLANIR.
- ELEKTRİK MÜHENDİSLERİ ODASI İZMİR ŞUBESİ ADINA SAHİBİ VE YAZI İŞLERİ SORUMLUSU **M. MACİT MUTAF**

ADRES: TALATPAŞA BUL. NO: 17/1.
ALSANCAK-İZMİR
TEL: 213545/221760

BASILDIĞI YER: TÜKELMAT AŞ
İZMİR TEL: 259350 (4 Hat)